

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.305>

JEL classification: E42, E52, E58, H56

UDC: 336.7:338.24(477)

Юлія БУГЕЛЬ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу,
Західноукраїнський національний університет, Україна
ORCID ID: 0000-0002-8554-2663
E-mail: yu.buhel@wunu.edu.ua

ГРОШОВИЙ ОБІГ ТА ГРОШОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано сучасний стан грошового обігу та функціонування грошової системи України в умовах воєнного стану. Визначено основні виклики, зокрема високу доларизацію, інфляційний тиск, збільшення бюджетних витрат на оборону та гуманітарні заходи. Розглянуто вплив воєнних дій на структуру грошової маси, зокрема зростання частки безготівкових операцій та зниження частки готівкових коштів у загальному обсязі грошового обігу.

Мета дослідження полягає у виявленні специфічних змін у структурі грошового обігу та грошовій системі України під впливом воєнного стану, а також в обґрунтуванні рекомендацій щодо стабілізації та подальшого розвитку національної грошової системи.

Методологія. У дослідженні використано загальнонаукові методи пізнання, зокрема аналіз і синтез для оцінки ключових тенденцій розвитку грошового обігу; порівняння – для аналізу змін у структурі грошової маси; узагальнення – для формулювання практичних рекомендацій; статистичні методи – для оцінки динаміки основних макроекономічних показників та їхнього впливу на грошовий обіг.

Результати. Доведено, що грошовий обіг України демонструє суперечливі тенденції, серед яких одночасне зростання безготівкових операцій і обсягів грошової маси на тлі економічної нестабільності. Запропоновано заходи для обмеження використання готівкової іноземної валюти, стимулювання безготівкових розрахунків і підвищення прозорості грошового обігу. Розроблено рекомендації щодо посилення монетарної політики, інтеграції електронних платіжних інструментів та зміцнення довіри до національної валюти.

Ключові слова: грошовий обіг; грошова система; воєнний стан; доларизація; монетарна політика; безготівкові розрахунки.

Вступ

Грошовий обіг та грошова система відіграють ключову роль у забезпеченні економічної стабільності держави, формуючи основу для підтримки фінансової рівноваги та задоволення потреб економіки в грошових ресурсах. В умовах воєнного стану ці елементи зазнають значних випробувань, зумовлених порушенням усталених економічних зв'язків,

зростанням невизначеності та підвищенням фінансових ризиків. Така ситуація вимагає глибокого аналізу особливостей функціонування грошової системи та адаптації її механізмів до кризових умов, адже від ефективності регулювання грошового обігу залежить здатність країни мінімізувати негативні наслідки і забезпечувати стабільність фінансової сфери.

© Юлія Бугель, 2024

Отримано: 20.11.2024 р.

Рекомендовано до друку: 11.12.2024 р.

Опубліковано: 20.12.2024 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Бугель Ю. Грошовий обіг та грошова система України в умовах воєнного стану: проблеми та перспективи розвитку. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 4. С. 305-314. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.305>

Військові дії безпосередньо впливають на фінансовий сектор через зростання інфляції, дефіцит готівки, нестабільність валютного курсу й інші чинники, які ускладнюють повсякденне функціонування економіки. Крім того, збільшення державних витрат на оборону та гуманітарні заходи змушує переглядати бюджетну політику і шукати дієві інструменти управління грошовими ресурсами. У такому контексті дослідження особливостей грошового обігу та грошової системи України стає вкрай актуальним, оскільки дає змогу розкрити причини виникнення кризових явищ, оцінити наслідки для економічної стабільності й розробити перспективні напрями розвитку. Особливо важливо визначити, як підтримувати платіжний баланс, стимулювати економічну активність та ефективно протистояти соціальним ризикам, пов'язаним із фінансовою нестабільністю, адже ці напрями є визначальними для забезпечення стійкості національної економіки.

У наукових працях дослідників приділяється значна увага аналізу грошового обігу та грошової системи України в контексті сучасних викликів. Зокрема, Гаврилова Н. В. та Задорожня Л. М. досліджують сучасні тенденції грошового обігу в Україні, акцентуючи увагу на структурних змінах та їхніх наслідках для економіки [1]. Дзюблюк О. аналізує оптимізацію структури грошового обігу, підкреслюючи роль готівкових платежів у сучасних умовах [2]. Коваленко В. В. та Сергєєва О. С. оцінюють грошовий обіг України в період пандемії COVID-19 та воєнного стану, вказуючи на специфічні проблеми та виклики, що постали перед фінансовою системою [3]. Нянько Л., Нянько В. та Кривий В. розглядають організацію грошового обігу в банківській системі України, зосереджуючись на інституційних аспектах та ефективності функціонування [4]. Студінський В. А. та Студінська Г. Я. піднімають питання грошової реформи у контексті післявоєнного економічного відновлення України, пропонуючи шляхи трансформації грошової системи [5].

Незважаючи на наявність значної кількості досліджень, питання впливу воєнного стану на грошовий обіг та грошову систему України залишаються недостатньо вивченими.

Зокрема, потребують подальшого аналізу механізми адаптації грошової політики до умов військових конфліктів та шляхи забезпечення фінансової стабільності в таких умовах.

Мета статті

Мета дослідження полягає у виявленні специфічних змін у структурі грошового обігу та грошовій системі України під впливом воєнного стану, а також в обґрунтуванні рекомендацій щодо стабілізації та подальшого розвитку національної грошової системи.

Виклад основного матеріалу дослідження

Війна в Україні супроводжується широким спектром економічних викликів, які суттєво впливають на грошовий обіг та грошову систему держави. З одного боку, руйнування критичної інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів та тимчасова окупація окремих територій призводять до збоїв у виробництві й постачанні товарів, уповільнення господарської діяльності та скорочення інвестицій. З іншого боку, зростання невизначеності провокує підвищений попит на готівку (як у національній, так і в іноземній валюті), що відображається на структурі грошової маси та ускладнює регулювання її обсягів.

Водночас фактичні статистичні дані не повністю підтверджують теоретичні очікування щодо зростання обсягів готівкового обігу під час військових конфліктів (рис. 1).

Дані, наведені на рисунку 1, свідчать про те, що попри тривалі воєнні дії та зростання загальної невизначеності, частка готівки поза банками (агрегат М0) у структурі грошової маси не лише не збільшилася, а навіть досягла рекордно низьких показників за останні десять років. Так, якщо у 2014 році частка М0 у загальному обсязі грошової маси (М3) сягала 29,57 %, то станом на листопад 2024 року вона знизилася до 22,48 %. Подібний результат суперечить очікуванням щодо підвищення попиту на готівку під час війни й може бути пояснений активним розвитком електронної комерції, який спостерігався ще від початку пандемії COVID-19, зміною поведінки споживачів на користь безпечніших онлайн-платформ та поступовим занепадом

традиційних відкритих міських ринків у зонах активних бойових дій.

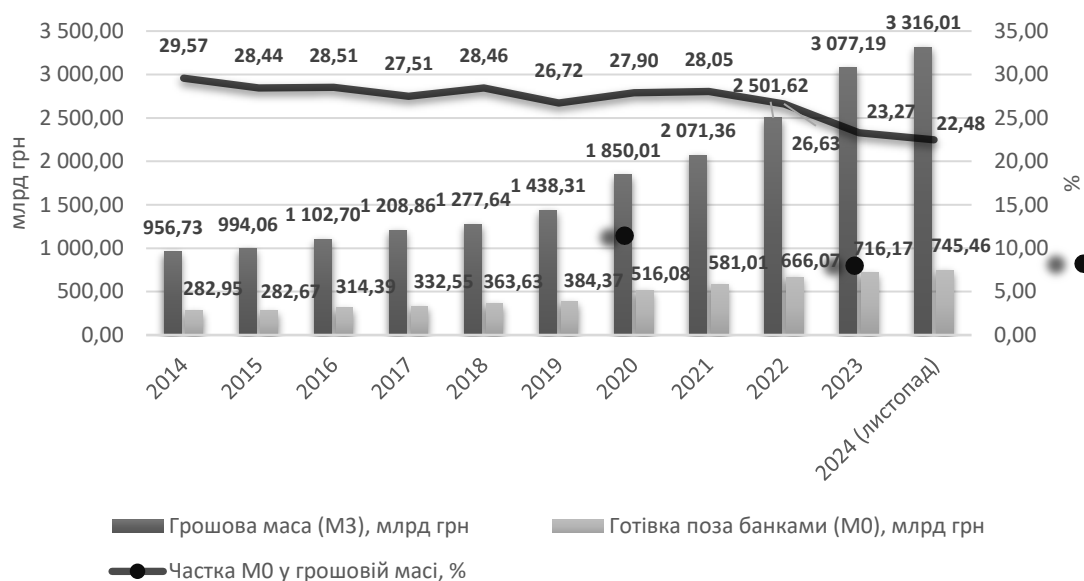

Рис. 1. Динаміка грошової маси та готівки поза банками в Україні у 2014-2024 роках

Побудовано автором за даними Національного банку України [6].

Зниження частки готівкової складової водночас супроводжується суттєвим збільшенням загального обсягу грошової маси, що перевищив 3,3 трильйона гривень у 2024 році порівняно з менш ніж 1 трильйоном у 2014-му. Таке зростання M3 відбувається за умов значного скорочення обсягів виробництва та реального ВВП, унаслідок чого економіка

втрачає оптимальний баланс між товарною пропозицією і грошовими ресурсами. В умовах обмежених можливостей для розширення виробництва більша кількість грошей посилює інфляційні тенденції: індекс споживчих цін зростає, а купівельна спроможність населення знижується (рис. 2).

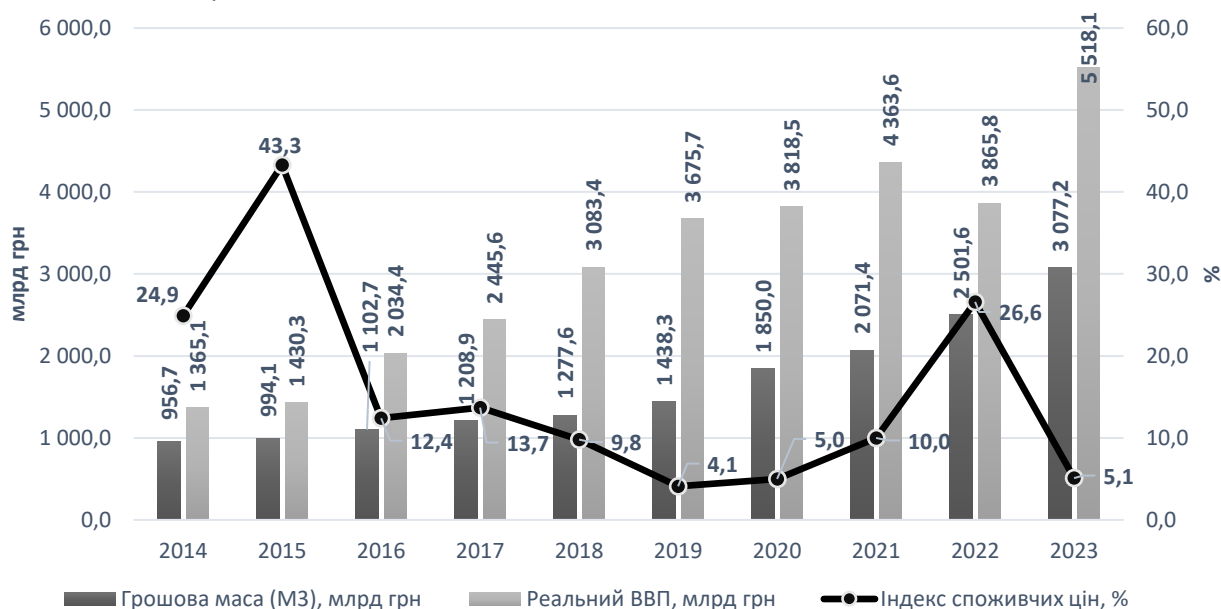

Рис. 2. Динаміка Грошової маси, ВВП та індексу споживчих цін України у 2014-2023 роках

Побудовано автором за даними Національного банку України [6; 7] та Державної служби статистики України [8].

Аналіз наведених статистичних показників підтверджує, що зростання грошової маси не завжди супроводжується пропорційним збільшенням реального ВВП. Так, протягом 2014–2023 років обсяг МЗ зріс від 956,7 млрд грн до понад 3 трлн грн, що майже утричі перевищує вихідні значення. При цьому динаміка реального ВВП не була настільки сталою: після помірного зростання у 2016–2019 роках (до 3 675,7 млрд грн) відбувся спад у 2022-му (3 865,8 млрд грн, з урахуванням інфляції та військових ризиків), а вже 2023 року зафіксовано істотне підвищення до 5 518,1 млрд грн. Утім, індекс споживчих цін також демонструє волатильність, що особливо помітно в кризові роки (2015 і 2022 роки з показниками 43,3 % та 26,6 % відповідно). Це свідчить про те, що грошова емісія в умовах обмеженого зростання виробничих потужностей та внутрішнього попиту призводить до посилення інфляційного тиску, а

стабілізаційні зрушення часто супроводжуються істотними витратами ресурсів на подолання наслідків як економічних, так і військово-політичних шоків.

Зростання бюджетних видатків на оборону та необхідність фінансування воєнних і гуманітарних заходів зумовлюють збільшення державного боргу, що потребує залучення як внутрішніх, так і зовнішніх запозичень. За цих умов монетарне регулювання перетворюється на один із ключових інструментів забезпечення макроекономічної стабільності, оскільки Національний банк змушений не лише оперативно реагувати на загрози інфляції та коливання валютного курсу, але й викуповувати ОВДП, фінансуючи внутрішні потреби Уряду (табл. 1). Такий підхід фактично означає пряму емісію, що посилює ризик інфляційного тиску в умовах обмеженої товарної пропозиції.

Таблиця 1. ОВДП, які знаходяться в обігу за сумою основного боргу та в розрізі держателів у 2020–2024 роках

Держателі ОВДП		2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
НБУ	млрд грн	324,57	312,60	704,48	689,97	677,60
	% до загального обсягу	32,73	29,65	51,12	43,90	36,42
Банків	млрд грн	514,41	543,12	478,64	649,15	885,13
	% до загального обсягу	51,88	51,51	34,73	41,30	47,58
Юридичних осіб	млрд грн	57,08	82,40	106,39	136,52	197,92
	% до загального обсягу	5,76	7,81	7,72	8,69	10,64
Територіальних громад	млрд грн	0,18	0,08	1,77	1,94	0,70
	% до загального обсягу	0,02	0,01	0,13	0,12	0,04
Фізичних осіб	млрд грн	11,01	24,89	29,81	51,28	78,30
	% до загального обсягу	1,11	2,36	2,16	3,26	4,21
Нерезидентів	млрд грн	84,37	91,34	57,13	42,89	20,83
	% до загального обсягу	8,51	8,66	4,15	2,73	1,12

Побудовано автором за даними Національного банку України [9].

Аналіз даних таблиці 1 свідчить, що у 2022 році частка НБУ в сукупному обсязі ОВДП зросла до 51,12 % порівняно з 29,65 % у попередньому році, що свідчить про суттєве збільшення обсягів державних цінних паперів у портфелі Національного банку. Цей крок був одним із чинників зростання грошової маси та індексу споживчих цін. Утім, починаючи з 2023–2024 років, спостерігається стабілізація емісійної політики НБУ: частка облігацій у його

власності почала поступово знижуватися (до 36,42 % у 2024 році), що свідчить про прагнення регулятора обмежити інфляційний вплив і зміцнити довіру інвесторів до національної економіки.

Однак, вплив Національного банку на динаміку грошової маси визначається не лише викупом державних облігацій і контролем над емісійними процесами, а й масштабами іноземної валюти, що перебуває поза

банківською системою. Одним із методів аналізу обсягу іноземної грошової маси в економіці України є розгляд структури міжнародної інвестиційної позиції, де одним із

складників виступає показник «Валюта і депозити». Саме він дає змогу оцінити обсяги іноземної готівкової валюти, що знаходиться за межами банківського обігу (табл. 2).

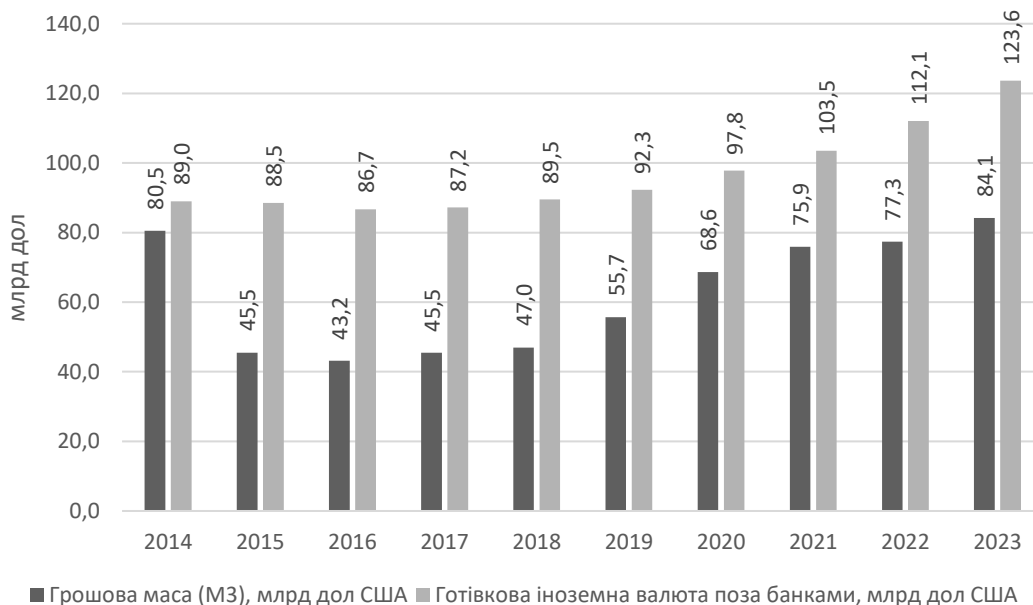

Рис. 3. Динаміка грошової маси (М3) в доларовому еквіваленті та готівкової іноземної валюти поза банками в Україні у 2014–2023 роках

Побудовано автором за даними Національного банку України [6; 10].

Як свідчать наведені дані на рисунку 3, у період 2014–2023 років гривнева грошова маса (М3) в доларовому еквіваленті систематично поступається за обсягом готівковій іноземній валюті поза банками. Так, у 2014 році показник М3 дорівнював 80,5 млрд дол. США, тоді як обсяг «Валюти і депозитів» сягнув 89,0 млрд дол. США. Аналогічна тенденція спостерігалася і в наступні роки, що вказує на формування фактично бівалютної грошової системи, де офіційні операції проводяться переважно в національній валюті, а значна частина тіньової економіки обслуговується готівковою валютою інших країн.

Наявність такого великого обсягу іноземної готівки на руках у населення й бізнесу зумовлює зниження ефективності монетарної політики: регулятор не має можливості точно оцінити реальну грошову масу, що циркулює в економіці, а відтак не може належним чином контролювати її динаміку та впливати на процеси ціноутворення. За різними підрахунками, тіньовий сектор в Україні становить від 30 до 50 % ВВП, що посилює розрив між офіційною банківською статистикою та фактичним обсягом коштів у

розпорядженні суб'єктів господарювання і населення. У результаті інструменти, спрямовані на таргетування інфляції та регулювання валютного ринку, часто втрачають свою дієвість через неможливість врахувати реальну масу іноземної валюти, яка перебуває поза банківським контролем.

Окрім суто негативних явищ, зумовлених воєнними викликами, система грошового обігу в Україні демонструє й позитивні тенденції, зокрема поступове збільшення частки безготівкових розрахунків у загальному обсязі операцій із платіжними картками (рис. 4).

Як свідчать дані рисунку 4, в період із 2020-го по 2024 рік обсяг безготівкових платежів зріс із приблизно 55 % від сукупної величини операцій на початку досліджуваного періоду до понад 60–65 % у 2023–2024 роках. Це вказує на систематичне зростання популярності електронних платежів і водночас на зниження потреби у знятті готівки, навіть попри воєнну невизначеність.

Суттєве розширення мережі інтернет-торгівлі, використання мобільних додатків для оплати товарів та послуг, а також розвиток технологічних рішень з боку банків сприяють

мінімізації контактних способів розрахунку. У поєднанні зі зміною звичок споживачів, які все частіше користуються банківськими картками для щоденних покупок, що дає змогу

знижувати ризики, пов'язані з фізичним зберіганням грошей та їхнім пересуванням у регіонах наближених до зони бойових дій.

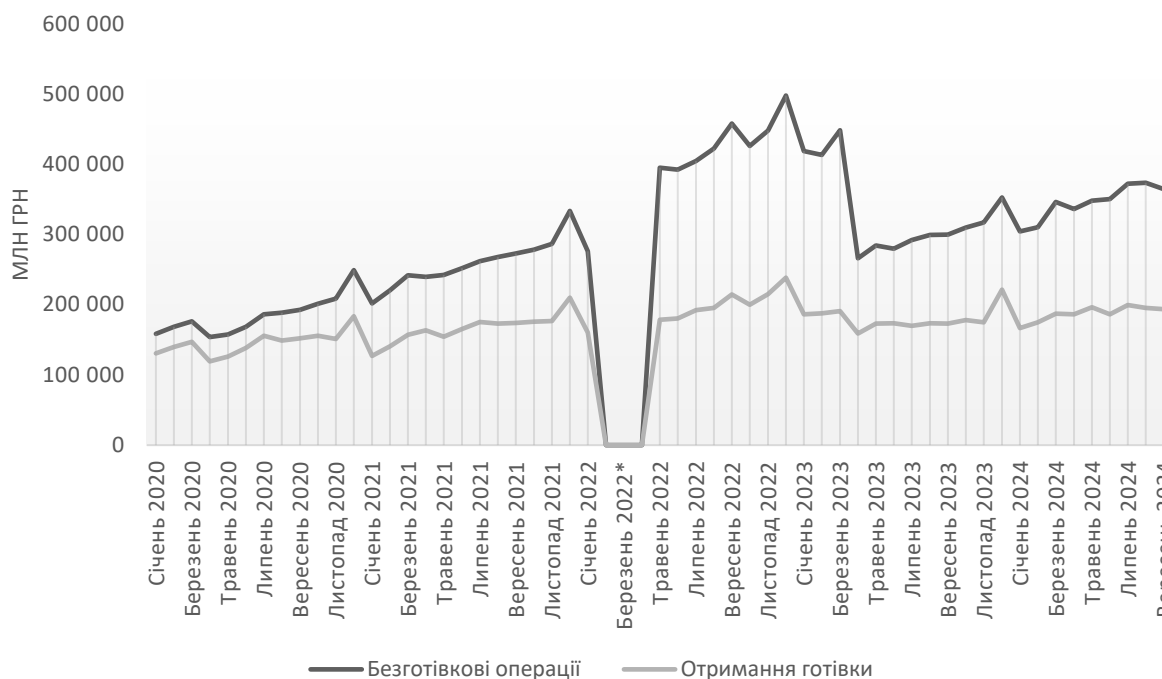

Рис. 4. Динаміка безготівкових та готівкових операцій з використанням платіжних карток в Україні у 2020–2024 роках

**Дані щодо операцій з платіжними картками за перші три місяці повномасштабного вторгнення є недоступними.*

Побудовано автором за даними Національного банку України [11].

Хоча дані за окремі місяці 2022 року (лютий—квітень) не доступні, загальна динаміка свідчить про стійке збільшення частки безготівкових операцій, що є позитивним чинником для підвищення прозорості фінансової системи та зменшення обсягів «тіньових» розрахунків.

Зростання обсягів безготівкових розрахунків, яке помітно під час останніх років, дозволяє підвищити прозорість грошового обігу та знизити частку тіньових операцій. Проте водночас воно загострює регулятивні виклики, пов'язані з ефективним управлінням і моніторингом платіжної інфраструктури. У контексті воєнного стану, коли доступність окремих комунікаційних та банківських ресурсів може бути обмеженою, надмірна залежність від електронних каналів розрахунку підвищує операційні ризики. Неефективна або частково зруйнована інфраструктура зв'язку, ймовірність кібератак чи блокування систем

електронних платежів — усе це збільшує вразливість фінансової системи та може призвести до збоїв у розрахункових процесах.

За цих умов державні органи та банківські установи повинні приділяти підвищену увагу розробленню та впровадженню комплексних заходів із забезпечення сталості електронних платежів. До ключових пріоритетів належать розвиток резервних каналів зв'язку, посилення кіберзахисту, розширення можливостей дублювання даних та впровадження уніфікованих стандартів обміну інформацією між учасниками платіжного ринку. Важливо також забезпечити ефективну взаємодію банків з органами національної безпеки та правоохоронними структурами, щоби вчасно виявляти та нейтралізувати потенційні кіберзагрози. Такий підхід сприятиме не лише підвищенню рівня довіри до електронних платіжних інструментів, а й зміцненню фінансової стабільності в цілому.

Проведене дослідження, підкреслює необхідність удосконалення управління грошовим обігом в Україні як в умовах війни, так і в умовах повоєнної відбудови економіки.

Так, формування стратегії зменшення обсягів готівкової іноземної валюти поза банками має стати одним із пріоритетних завдань монетарної політики. Одним із рішень у цьому напрямі може бути обмеження видачі грошових переказів із-за кордону у валюті з обов'язковою конвертацією в гривню [12, с. 107]. Такий підхід знизить рівень доларизації економіки та сприятиме зменшенню обсягів тіньового обігу, оскільки велика частина неофіційних розрахунків здійснюється саме у вигляді готівкових іноземних валют. Водночас успішність даного заходу залежить від створення комфортних умов для здійснення безготівкових операцій і водночас формування довіри населення до національної валюти, що потребує узгоджених дій між Національним банком і Міністерством фінансів у напрямку забезпечення курсової стабільності та низьких інфляційних очікувань.

Одним із дієвих кроків задля зниження поширення готівкових іноземних валют є запровадження обов'язкового проведення великих угод, зокрема з нерухомістю та автомобілями, виключно в національній валюті через банківську систему. Це можна реалізувати безпосередньо у Регіональних сервісних центрах МВС, де при зміні власника автомобіля покупець має здійснити оплату на рахунок продавця у гривні. Аналогічний підхід доцільно впровадити у Центрах надання адміністративних послуг (ЦНАП) під час реєстрації права власності на нерухомість. При цьому у випадку спроби розрахуватися готівкою поза банками слід законодавчо унеможливити перереєстрацію права власності чи видачу номерних знаків та документів, що підтверджують право володіння, що не тільки зменшить потребу в іноземній валюті, а й підвищить прозорість ринку та покращить податкову дисципліну.

Для ефективного впровадження вказаних заходів Національному банку необхідно посилити контроль над обігом іноземної валюти та удосконалити механізми відстеження великих операцій. Одним із перспективних напрямів може стати розвиток

загальнодержавних електронних платформ обміну інформацією між банками та фіскальними органами. Це зменшить ризик нелегальних розрахунків, стимулюватиме розширення безготівкового простору і даватиме змогу оперативніше реагувати на відхилення, пов'язані з тіньовим використанням валюти. Доцільним буде також розширення вимог до ідентифікації клієнтів і моніторингу їхніх транзакцій, водночас спрощуючи процес електронної взаємодії для доброчесних суб'єктів господарювання.

Критичною складовою реформування залишається вдосконалення нормативно-правової бази, що визначає порядок проведення валютних операцій, особливо у сфері транскордонного переміщення готівки. Узгодження зусиль НБУ з митними органами та посилення контролю за перетином кордону готівковими валютними засобами допоможуть знизити ризики виведення капіталів і «відпливу» коштів у тіньовий оборот. Паралельно важливо розвивати інструменти заохочення населення і бізнесу до зберігання коштів у гривні, зокрема через конкурентні відсоткові ставки за депозитами та посилення гарантій безпеки банківських вкладів.

Насамкінець, запровадження комплексної програми цифровізації розрахунків і перехід до більш широкого використання електронних платіжних інструментів можуть стати суттєвою передумовою зменшення доларизації економіки. Розвиток мобільних застосунків, зручних сервісів онлайн-ідентифікації та посилення кібербезпеки забезпечать громадянам і бізнесу надійні способи безготівкових платежів, підвищивши довіру до національної валюти та банківської системи в цілому. У комплексі, зазначені заходи сприятимуть прозорості грошового обігу, підвищенню керованості монетарною політикою та пришвидшенню структурної трансформації української економіки на післявоєнному етапі.

Висновки

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що грошовий обіг України в умовах воєнного стану набуває суперечливого характеру: поряд із очікуваннями щодо підвищення попиту на готівку відбувається

помітне зростання обсягів безготівкових розрахунків та зниження частки готівки в структурі грошової маси. Така ситуація зумовлена активним розвитком електронної комерції, зміною платіжних уподобань населення й посиленням регулятивних заходів з боку Національного банку. Водночас суттєвим викликом залишається висока доларизація та наявність значних обсягів іноземної готівки поза банківським сектором, що ускладнює здійснення ефективної монетарної політики та сприяє посиленню інфляційного тиску.

Другий важливий аспект полягає в тому, що зростання бюджетних видатків, передусім на оборону, вимагає від Національного банку дедалі активнішої участі у фінансуванні внутрішніх державних позик, що фактично означає емісійну підтримку уряду. Подібний крок, з одного боку, допомагає покрити нагальні потреби держави в умовах війни, однак з іншого — підвищує ризики макроекономічної нестабільності через

інфляційні процеси і вимагає поступового обмеження емісії з метою збереження довіри інвесторів та населення до національної валюти. З огляду на це пріоритетом постає запровадження комплексних заходів щодо обмеження готівкового використання іноземних валют, стимулювання безготівкових розрахунків і прозорості організації платіжного простору задля мінімізації впливу воєнних чинників на стабільність грошової системи.

Перспективи подальших досліджень у сфері грошового обігу України полягають у розробленні нових підходів до кількісного оцінювання тіньового сегмента економіки та інтеграції таких моделей у процес формування монетарної та фіскальної політики. Важливим напрямом є також поглиблений аналіз впливу сучасних електронних платіжних технологій на швидкість трансмісійного механізму й ефективність антикризових заходів під час війни та в післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаврилова Н. В., Задорожня Л. М. Сучасні тенденції грошового обігу в Україні: структурні зрушення та вплив на економічну динаміку. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 4(41). С. 47–53.
2. Дзюблук О. Оптимізація структури грошового обігу в умовах нестабільного економічного середовища. *Фінанси України*. 2021. № 11. С. 66–75.
3. Коваленко В. В., Сергєєва О. С. Грошовий обіг України в період пандемії та воєнного стану: проблеми і виклики. *Український фінансово-економічний огляд*. 2022. № 2. С. 25–34.
4. Нянько Л., Нянько В., Кривий В. Організація грошового обігу в банківській системі України: інституційні підходи та ефективність функціонування. *Науковий вісник банківських установ*. 2022. № 3. С. 114–122.
5. Студінський В. А., Студінська Г. Я. Перспективи грошової реформи у контексті післявоєнного економічного відновлення України. *Формування ринкової економіки*. 2023. № 1. С. 88–97.
6. Огляд фінансових корпорацій. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua>.
7. Індеси споживчих цін. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua>.
8. Валовий внутрішній продукт. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. ОВДП, які знаходяться в обігу, за сумою основного боргу. Огляд фінансових корпорацій. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua>
10. Міжнародна інвестиційна позиція. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua>.

11. Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua>.

12. Рудан В. Я. Удосконалення валютного регулювання та контролю в частині реалізації стратегії розвитку банківської системи України. *Наука молода* : зб. наук. праць молодих вчених ТНЕУ. 2016. № 24. С. 102-110.

REFERENCES

1. Havrylova N. V., Zadorozhnia L. M. (2021). Suchasni tendentsii hroshovoho obihu v Ukraini: strukturni zrushennia ta vplyv na ekonomichnu dynamiku [Modern trends in monetary circulation in Ukraine: structural shifts and impact on economic dynamics]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 4(41), 47–53.
2. Dziubliuk O. (2021). Optyimizatsiia struktury hroshovoho obihu v umovakh nestabilnoho ekonomichnoho seredovyscha [Optimization of the structure of monetary circulation in an unstable economic environment]. *Finansy Ukrainy*, 11, 66–75.
3. Kovalenko V. V., Serhieieva O. S. (2022). Hroshovi obih Ukrainy v period pandemii ta voiennoho stanu: problemy i vyklyky [Monetary circulation of Ukraine during the pandemic and martial law: problems and challenges]. *Ukrainskyi finansovo-ekonomichnyi ohliad*, 2, 25–34.
4. Nian'ko L., Nian'ko V., Kryvyi V. (2022). Orhanizatsiia hroshovoho obihu v bankivskii systemi Ukrainy: instytutsiini pidkhody ta efektyvnist funktsionuvannia [Organization of monetary circulation in the banking system of Ukraine: institutional approaches and efficiency]. *Naukovyi visnyk bankivskykh ustanov*, 3, 114–122.
5. Studynskyi V. A., Studinska H. Ya. (2023). Perspektyvy hroshovoi reformy u konteksti pisliavoiennoho ekonomichnoho vidnovlennia Ukrainy [Prospects for monetary reform in the context of post-war economic recovery of Ukraine]. *Formuvannia rynkovoi ekonomiky*, 1, 88–97.
6. Ohliad finansovykh korporatsii [Review of financial corporations]. Natsionalnyi bank Ukrainy. Ofitsiinyi sait. Available at: <https://bank.gov.ua>.
7. Indeksy spozhyvchykh tsin [Consumer price indices]. Natsionalnyi bank Ukrainy. Ofitsiinyi sait. Available at: <https://bank.gov.ua>.
8. Rozpodil bezgotivkovykh operatsii z vykorystanniam platizhnykh kartok [Distribution of cashless transactions using payment cards]. Natsionalnyi bank Ukrainy. Ofitsiinyi sait. Available at: <https://bank.gov.ua>.
9. Mizhnarodna investytsiina pozytsiia [International investment position]. Natsionalnyi bank Ukrainy. Ofitsiinyi sait. Available at: <https://bank.gov.ua>.
10. OVDP, yaki znakhodiatsia v obihu, za sumoiu osnovnoho borhu. Ohliad finansovykh korporatsii [Government bonds in circulation by principal debt amount. Review of financial corporations]. Natsionalnyi bank Ukrainy. Ofitsiinyi sait. Available at: <https://bank.gov.ua>.
11. Valovy vnutrishnii produkt [Gross Domestic Product]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Ofitsiinyi sait.: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Rudan V.Ya. (2016). Udoskonalennia valiutnoho rehuliuвання ta kontroliu v chastyini realizatsii stratehii rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy [Improvement of currency regulation and control in the part of implementing the development strategy of Ukraine's banking system]. *Nauka moloda*, 24, 102–110.

Yuliia Buhel, PhD in Economic Sciences, Associate Professor, Department of Fundamental and Special Disciplines, Chortkiv Educational and Scientific Institute of Entrepreneurship and Business, West Ukrainian National University, Ukraine

Monetary circulation and the monetary system of Ukraine under martial law: problems and development prospects

Abstract

The article analyses the current state of monetary circulation and the functioning of Ukraine's monetary system under martial law. The key challenges are identified, including high dollarization, inflationary pressure, increased budget expenditures on defence, and humanitarian measures. The impact of military actions on the structure of the money supply is examined, highlighting the growth in the share of cashless transactions and the decline in the share of cash in the total money supply.

The **purpose of the study** is to identify specific changes in the structure of monetary circulation and the monetary system of Ukraine under martial law and to substantiate recommendations for stabilizing and further developing the national monetary system.

Methodology. The study employs general scientific methods of cognition, including analysis and synthesis to assess key trends in monetary circulation; comparison to analyse changes in the structure of the money supply; generalization to formulate practical recommendations; and statistical methods to evaluate the dynamics of key macroeconomic indicators and their impact on monetary circulation.

Results. The research demonstrates that monetary circulation in Ukraine exhibits contradictory trends, including simultaneous growth in cashless transactions and the overall money supply amid economic instability. Measures are proposed to limit the use of cash foreign currency, stimulate cashless transactions, and enhance the transparency of monetary circulation. Recommendations are developed to strengthen monetary policy, integrate electronic payment instruments, and build trust in the national currency.

Keywords: monetary circulation; monetary system; martial law; dollarization; monetary policy; cashless transactions.

Cite as: Buhel, Y. (2024). Monetary circulation and the monetary system of Ukraine under martial law: problems and development prospects. *Economic analysis*, 34 (4), 305-314. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.305>